

**Magdaléna
Zmarzláková**

Členka Rady
Združenia
Euroregión Tatry

Primátorka
Mesto Trstená

Vážení členovia Združenia,

Spolupráca prihraničných regiónov vybudovaná na kultúrnom, historickom a prírodnom dedičstve je prirodzeným následkom blízkeho susedstva, spoločných problémov a spoločného pohraničného potenciálu. Aj napriek terajšej zložitej epidemickej situácii táto medzinárodná spolupráca pretrváva. Aj v našom meste Trstená sa pripravujeme spolu s našimi projektovými partnermi na nové programovacie obdobie 2021 – 2027. Plánujeme spoločne zrealizovať viaceré projekty zamerané na rôzne oblasti života cezhraničného charakteru týkajúce sa infraštruktúry, ochrany životného prostredia, kultúry, športu, či vzdelávania prostredníctvom realizácie podujatí ako tvorivé dielne, výstavy, súťaže, šírenie dvojjazyčných publikácií, budovanie a dovybavenie cyklotrás a mnohé ďalšie aktivity.

Inšpiráciou pre ďalšiu činnosť bola nepochybne aj účasť na XIX. ročníku Slovensko – poľského hospodárskeho fóra, ktoré sa konalo 6. októbra 2021 v Poprade za účasti odborníkov pôsobiacich v rôznych oblastiach života a za účasti predstaviteľov samospráv a odbornej verejnosti. Mesto Trstená už niekoľko rokov podporuje viacero aktivít súvisiacich s podporou chýbajúcej cezhraničnej autobusovej dopravy, čo bola jedna z tém hospodárskeho fóra. Pribúdajúce množstvá komunálneho odpadu trápia naše samosprávy každým rokom čoraz viac, preto hľadáme spoločné východiská, ktoré pomôžu celému regiónu. Chceme nielen čisté životné prostredie pre našich občanov, ale cieľom je prilákať aj nové podnikateľské subjekty do regiónu aj z blízkeho pohraničia. Informácie ohľadom modernizácie odpadového hospodárstva na Slovensku a v Poľsku budú určite podnetom a inšpiráciou.

Je potrebné povedať, že v rámci hospodárskeho fóra nešlo len o spoluprácu a výmenu medzinárodných skúseností, dôležitý bol aj kontakt a výmena informácií medzi obcami a mestami v rámci Združenia Euroregión Tatry.

V súčasnosti najviac diskutovanou témou je nepochybne dopad koronakrízy na všetky oblasti života. Jedným z najlepších nástrojov ako sa s ňou popasovať je nepochybne spolupráca. Budme si navzájom nápomocní, aby sa z našej práce nevytratila ľudskosť. Je potrebné posunúť sa vpred, posunúť sa s vedomím, že „každý vieme niečo a spolu vieme všetko“.

zľava O. Kavka, A. Kromka, J. Ferenčák, A. Droba, K. Strzalka, B. Waksmundzki

Kancelária Združenia privítala po materskej dovolenke riaditeľku Radku Krafčíkovú

Lívia Kredatusová

Poverená riadením kancelárie
Združenie Euroregión Tatry

Milí členovia Združenia, v tomto čísle sa Vám posledný krát prihovám ako poverená riaditeľka kancelárie Združenia EUT. Ako všetci dobre viete, bola som poverená riadením od 1. októbra 2018, kedy som prvý krát nastúpil do práce a nevedela som, čo všetko ma čaká. Bola som takpovediac „hodená do neznámych vôd“. S chuťou vrhnúť sa do novej etapy môjho života a hlavne s veľkou pokorou som prijala pracovnú naplň ako riaditeľka, keďže moju predchodkyňu čakalo najkrajšie obdobie v živote ženy – materstvo. Každý deň som zodpovedne pristupovala k práci a plnila všetky povinnosti, ktoré mi ako riaditeľke prislúchali. Pamätám sa na môj prvý „Cezhraničný kongres Združenia EUT“, keď som ešte nemala ani tušenie, čo sa odo mňa očakáva. Veľkú podporu a hlavne pomoc pri zorganizovaní tohto Kongresu mi poskytla práve Radka, ktorá sa už necelé dva mesiace tešila krásnej zdravej dcérke Adelke. Ešte som sa nestihla oboznámiť so všetkými súvislosťami a informáciami, ktoré sa týkali Združenia a pripravovala som materiály, ktoré boli pre mňa ešte neznáme. Na kongrese som prvý krát spoznala mojich kolegov z Poľska a členov patriacich do Euroregiónu „Tatry“. S odstupom času, keď spomínam na túto moju prvú dôležitú akciu, vidím, aký pokrok som za tie tri

roky urobila. Samozrejme bez pomoci Vás všetkých, ktorí ste ma medzi sebou prijali by som to určite nezvládla. Prišla som medzi ľudí plných praktických skúseností, vedomostí, nadšenia a hlavne ochotných vždy pomôcť, keď som čokoľvek potrebovala. Moja vďaka patrí predovšetkým Radke Krafčíkovej, ktorá mi aj napriek materským povinnostiam vždy pomohla, hlavne v tých mojich ťažkých začiatkoch. Nedá mi nespomenúť aj členov Rady Združenia EUT, p. Ferenčáka, p. Blcháča, p. Tomka, p. Kavku, p. Volného (aj nebohého p. Petka), p. Beťka (jeho predchodcu p. Lazára) p. Zmarzlákovú a p. Bieláka ktorí ma vždy vo všetkom podržali a dali mi možnosť dokázať, že aj keď sa niekedy veci nepodaria, netreba sa vzdávať, ale ísť ďalej. Podporu som vždy mala aj u mojich kolegov z Poľska a tiež všetkých členov Združenia aj to ma posunulo tam, kde teraz som. Svoju prácu mám veľmi rada a dúfam, že sa budem môcť ďalej realizovať, vzdelávať, učiť sa nové veci, získavať nové kontakty, budovať vzťahy a hlavne, že tu budem môcť byť pre Vás všetkých, síce nie už ako riaditeľka Združenia ale ako projektová manažérka. Teším sa na ďalšiu novú etapu, ktorú mám pred sebou a verím, že spoločným úsilím budeme napredovať v projektových zámeroch a propagovať výsledky našej dlhoročnej práce.

Po ročnej pauze opäť Slovensko-poľské hospodárske fórum

Lívia Kredatusová
poverená riaditeľka Združenia EUT

Aj napriek pretrvávajúcej epidemickej situácii sa podarilo tento rok usporiadať XIX. Slovensko-poľské hospodárske fórum. Významné podujatie, ktoré sa venuje podpore rozvoja hospodárskych vzťahov medzi oboma krajinami, sa konalo v stredu 6. októbra v popradskom AquaCity pod záštitou Veľvyslanectva Poľskej republiky v Bratislave, Veľvyslanectva Slovenskej republiky vo Varšave. Medzi hosťami boli aj štátna tajomníčka Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky Katarína Bruncková a tajomník Ministerstva rozvoja a technológií Poľskej republiky Andrzej Gut-Mostowy. „Každý rok je hospodárske fórum

stretnutím ľudí, ktorí majú záujem o vzájomnú výmenu skúseností, poznatkov, s jasným cieľom - priblížiť oba naše národy k ešte väčšej a intenzívnejšej spolupráci. O to viac v dobe, keď súčasná kríza v plnej miere odhalila prepojenosť sveta a dokázala, že nikto nie je imúnny voči globálnym problémom. Posilnenie medzinárodnej susedskej spolupráce je preto nesmierne dôležité. Témy tohtoročného hospodárskeho fóra boli nielen pokusom o analýzu, ale zároveň snahou nájsť konkrétne účinné riešenia,“ uviedol predseda Rady Združenia Euroregiónu Tatry a primátor mesta Kežmarok Ján Ferenčák. Zúčastneným

hostom z oboch strán hranice sa prihovorili diplomati z poľského a slovenského veľvyslanectva Krzysztof Strzałka a Andrej Droba, zástupcovia samospráv, obchodných komôr, podnikateľov a odbornej verejnosti,

ktorí poskytli rôzne názory na rozsah, prekážky a perspektívy hospodárskej výmeny medzi oboma krajinami. „Poľsko je jedným z našich kľúčových hospodárskych a obchodných partnerov, ktorý dlhodobo zaujíma popredné miesto pri našej obchodnej výmene. Existuje obrovský potenciál na ďalšie zlepšovanie a skvalitňovanie našej

kolaborácie. Toto fórum vnímam ako dôležitú platformu na prediskutovanie dôležitých tém Slovensko-poľskej spolupráce,“ povedal veľvyslanec Slovenskej republiky vo Varšave Andrej Droba. Obsahom programu 19. ročníka Slovensko-poľského hospodárskeho fóra boli okrem upevnenia cezhraničnej spolupráce aj témy rozvoja cestovného ruchu, cestnej infraštruktúry, inovácií, investičných potenciálov, dopravného prepojenia Poľska a Slovenska v regióne a tiež téma modernizácie odpadového hospodárstva ako nástroj zmiernenia negatívnych vplyvov na životné prostredie. Ako je už zvykom, prvý panel bol venovaný veľvyslanectvám a novým cezhraničným zámerom.

Moderátorka pani Maja Vargová dala priestor p. Lasekowi, riaditeľovi z Euroregiónu Karpaty aby predstavil víziu značky „Karpaty“. Uviedol, že ide o vzájomnú spoluprácu troch pohraničných Euroregiónov (Karpaty, Beskydy a Tatry) pod spoločnou značkou. Karpatský región je najstarší a najväčší v Európe. Cieľom je urobiť z neho svetovú turistickú destináciu. "Vy zabudnite, že budete ako okresy, mestá, či regióny, vy musíte vytvoriť jednu značku karpatskú," uviedol Dawid Lasek, generálny sekretár euroregiónu Karpaty a predseda rady expertov cestovného ruchu poľskej vlády. "Poliaci sú v tejto oblasti naozaj lídri, je potrebné vybudovať lokálnu kapacitu tunajších ľudí, aby vedeli, že toto

začlenenie pod značku Karpatia bude pre nich znamenať trvalý príjem,“ doplnil Lasek. "My ideme v prvom rade spojiť všetky samosprávy v prihraničí, slovenské, ukrajinské, aj poľské. Dnes máme k dispozícii rôzne hotely a penzióny, ktoré sú v ekonomickom kríči. Ponúkame celé Karpaty ako jeden veľký potenciál, ako jednu obrovskú značku,“ uviedol Michal Kaliňák, ústredný riaditeľ kancelárie ZMOS. Podľa predsedu rady expertov cestovného ruchu spoja verejný sektor so súkromným. „My sme začali spoluprácu so Švajčiarmi a oni sú

perfektne pripravení dávať tu ľudí. Sú pripravené produkty a oni to budú predávať na švajčiarsky trh. Čiňania tiež investori, podnikatelia, pozerali pozemky po poľskej strane,“ dodal Dawid Lasek. A že práve značka "Karpatia" by mohla byť ťahúňom, s tým sa stotožňujú aj obe veľvyslanectvá. „Karpaty majú niečo do seba. Musíme byť na to hrdí, musíme si ich chrániť lebo takýto klud, aký my máme na východnom Slovensku, sa nedá len tak hocikde

nájsť“, skonštatovala pani Zuzana Ščepánová, konzultantka zastupujúca Veľvyslanectvo SR vo Varšave.

Modernizácia odpadového hospodárstva

Lívia Kredatusová – poverená riaditeľka kancelárie Združenia EUT

Jednou z tém XIX. Slovensko-poľského hospodárskeho fóra bola modernizácia odpad. hospodárstva ako nástroj zmierňovania negatívneho vplyvu na životné prostredie. V paneli, ktorý viedol moderátor p. Ľuboš Tomko, primátor mesta Stará Ľubovňa vystúpili odborníci ako Rafal Piotr Szkaradzinski, wójt Gminy Szaflary, Ján Kundľa, generálny riaditeľ EKOS spol. s.r.o. a Martin Repa, námestník riaditeľa zastupujúci organizáciu Environmentálny fond.

Každá samospráva sa už dlhodobo zaoberá riešením tohto problému. Odpady sú všade okolo nás a neustále pribúdajú. V súčasnosti sa odpady zhodnocujú alebo zneškodňujú spôsobmi, ktoré majú nevyhnutný vplyv na kvalitu životného prostredia a predstavujú hospodárske a ekonomické náklady. Odpady môžu byť aj príznakom neúčinných spotrebných a výrobných modelov v tom zmysle, že sa používajú nepotrebné materiály. Tieto materiály nielenže vytvárajú odpady, ale pri ich získavaní sa často využívajú primárne zdroje surovín, ktoré miznú nenávratne preč. Dobrými krokmi k predchádzaniu vzniku odpadov je zníženie ťažby primárnych surovín a transformácia primárnych surovín vo výrobných procesoch, teda recyklácia. Týmto sa nezanedbateľne znižujú negatívne vplyvy na životné prostredie. Odpady predstavujú veľkú výzvu pre našu spoločnosť a v konečnom dôsledku i pre samotné životné prostredie. Pri riešení otázky odpadov sa skutočne ukáže naša vyspelosť. Či si dokážeme uvedomiť ich výrazný vplyv na kvalitu nášho života ale i celkovo životného prostredia natoľko, že sa stane pre nás prioritou číslo 1. na riešenie. Hlavnou hnacou silou spotreby primárnych zdrojov je hospodársky rast a

technologický vývoj. A ten neustále rastie a rastie. A s tým priamo úmerne súvisí vznik odpadov. Približne jedna tretina využívaných zdrojov sa mení na odpad a emisie. Je to obrovské množstvo. Európske hospodárstvo je založené na vysokej úrovni spotreby primárnych zdrojov: nerastných surovín, energií a pôdy. O tom svedčí i množstvo surovín z primárnych zdrojov, ktoré predstavuje na obyvateľa EÚ 15 (starších členských štátov) až priemerne cca 17 ton. Tento údaj sa však v jednotlivých krajinách výrazne líši, a to od 12 ton na obyvateľa v Taliansku do 38 ton na obyvateľa vo Fínsku. Najväčší podiel majú stavebné materiály, za nimi nasledujú fosílna palivá a biomasa. Predpovede na rok 2022 uvádzajú, že toto množstvo bude naďalej stúpať. Podobne i na Slovensku je pomerne vysoká úroveň spotreby primárnych zdrojov a k tomu sa pripája nízka účinnosť využívania. Dôvodom je hlavne pomalá reštrukturalizácia priemyslu, nedostatočné zavádzanie nových progresívnych technológií a surovinová a energetická náročnosť. Preferovanie environmentálnych aspektov v priemysle však ide na Slovensku len veľmi ťažko. Zneškodňovanie ukladaním na skládky patrí tradične k najčastejším metódam nakladania s komunálnym odpadom, ale v posledných dvoch desaťročiach sa skládkovanie značne obmedzilo. K zníženiu množstva komunálnych odpadov, ktoré sú ukladané na skládky odpadov je dôležité zvýšiť i mieru recyklácie (v nadväznosti na separovaný zber odpadov pri zdroji) a spaľovania za využitia energie. Rozvoj separovaného zberu biologicky

rozložiteľných komunálnych odpadov a následne i ich zhodnocovanie je kľúčové pre odklon tohto druhu odpadov od skládkovania. Aby sa táto aktivita mohla úspešne realizovať, je potrebné vytvoriť funkčný finančný mechanizmus na jej podporu.

Výstava detských prác

Lívia Kredatusová – riaditeľka Združenia EUT

Združenie Euroregión Tatry v spolupráci so Zväzkom Euroregion „Tatry“ sa rozhodli dňa 10. novembra usporiadať slávnostné otvorenie výstavy výtvarných prác zaslaných do súťaže Euroregion „Tatry“ očami detí, ktorá bola vyhlásená 15. februára a ukončená 30. júna 2021. Súťažilo sa v štyroch kategóriách, materské školy, základné školy – prvý stupeň, základné školy – druhý stupeň a stredné školy. Udelené boli aj dve špeciálne ceny poroty a pri príležitosti tejto súťaže bola vyrobená symbolická pečiatka s logom.

„Do súťaže bolo zaslaných spolu 429 výtvarných prác a rozhodli sme sa namiesto 50 prác vystaviť všetky zaslané práce, veď kapacitu a priestory na to máme a každé dieťa sa poteší, keď si nájde svoj obrázok“, dodala L. Kredatusová, poverená riaditeľka Združenia EUT. Výstava bude prebiehať v Dome Slovensko - poľského stretávania v Kežmarku do 23. novembra a následne bude prevezená do priestorov Euroregionu „Tatry“ v Nowom Targu. Vzhľadom na pretrvávajúcu epidemickú situáciu je vopred potrebné nahlásiť počet osôb vo vybranom termíne. Kežmarok sa nachádza momentálne v čiernej farbe, čo si vyžaduje prísne dodržiavanie pravidiel a to preukázanie sa testom alebo covid pasom pri vstupe do budovy, respirátory v interiéri, dezinfekcia rúk pred vstupom a dodržiavanie dvojmetrových odstupov.

Výstava je realizovaná v rámci mikroprojektu pod názvom Úloha Euroregiónu „Tatry pri šírení kultúrneho dedičstva Poľsko-slovenského pohraničia.

Fotografická tematická výstava Pavla Breiera pod názvom Oravskí pastieri a prierez tvorby Štefana Kubíka: Sochy - kresby

Galéria umelcov Spiša (GUS) – kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja

Galéria umelcov Spiša – kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja uvádza výstavu renomovaného slovenského fotografa **Pavla Breiera** pod názvom Oravskí pastieri, ktorá je ojedinelým fotografickým dokumentom zo súčasnosti i minulosti života pastierskej komunity na Orave. Portréty a krajina v rozpätí štyroch dekád tvorby sú obrazovou sociologickou štúdiou o oravských pastieroch. Výstava je uvedená v rámci dramaturgického cyklu Profily. Autorský projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. Kurátorka výstavy, riaditeľka Galérie umelcov Spiša Lucia Benická uvádza: „Výstava je príbehom o pastieroch a bačoch zo Zázrivej, s ktorými autora spája niekoľko desiatok rokov priateľstva. Dôvera, ako aj časté stretnutia v košiaroch mu otvorili dvere nielen do pastierskeho, ale aj osobného života aktérov: v roku 2021 navštevoval bačov – dôchodcov v ich súkromí. Konfrontácia farebných súčasných portrétov s čierno-bielymi obrazmi z minulosti poukazuje na zdanlivú idylu pomaly vymierajúceho cechu – tradičného pastierstva a salašníctva. Breier ostáva verný klasickému dokumentu, jeho „rukopis“ charakterizuje aj široký objektiv a takmer kinematografické zaznamenávanie deja. Výstavná mozaika prináša staronový príbeh v novej optike – kabinetné vyskladanie spomienok na minulosť nám približuje salašníkov od 70. rokov 20. storočia pri tradičnom pastierskom živote v nedotknutej krajine, dramaticky obkolesenej vrchmi, v dialógu s farebnými, formátovo dominujúcimi sugestívnymi portrétmi z prítomnosti. Hory a život v nich sa stali Breierovou trvalou inšpiráciou nielen na Slovensku, ale aj v Himalájach, kde sa pravidelne vracia. Dokumentárna fotografia je nosným žánrom v autorovej tvorbe, s prevažujúcim záujmom o sociálnu reflexiu – životy v horách a ich podobenstvá bez ohľadu na hranice sa prelínajú v celom doterajšom diele.“ Tvorba fotografa Pavla Breiera je zastúpená v zbierke Galérie umelcov Spiša štyrmi čierno-bielymi fotografiami mapujúcimi krajinu i život na SVK a ôsmimi farebnými reflexiami

z osláv bohyne Kumari (Nepál) a z tibetského nového roka.

Pavol Breier (*1952) je fotograf, horolezec, cestovateľ a pedagóg. Je absolventom FAMU v Prahe – odbor umelecká fotografia (r. 1974). Ťažiskom tvorby je dokument a reportáž, krajina, reklamná a divadelná fotografia. Od konca 70. rokov 20. storočia programovo vytvára cykly z horských oblastí, tematicky zamerané na život ľudí v horách a na veľhorskú prírodu (cykly Orava, Pamír, Himaláje, Tibet a iné).

Je zakladateľom OZ Kailás, kde vedie a organizuje fotografické kurzy a workshopy. Svoju tvorbu prezentoval na desiatkach kolektívnych aj autorských výstavách doma i v zahraničí (individuálne výstavy na Slovensku, v Českej republike, Francúzsku, Belgicku, Poľsku). Publikuje v obrazových časopisoch, je autorom a spoluautorom viacerých katalógov o výtvarnom umení a obrazových publikácií, napr. Pamír, Karpaty – Malé, Biele, Na streche sveta, Svet tibetského budhizmu. Breierove fotografie sú zastúpené v zbierkach Galérie umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi, Slovenskej národnej galérie v Bratislave, Oravskej galérie v Dolnom Kubíne, Kysuckej galérie v Čadci, Galérie Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch, Národnej galérie v Prahe (CZ) a The Navigator Foundation v Bostone (USA). V súčasnosti pôsobí ako pedagóg na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského a Paneurópskej vysokej škole v Bratislave. Žije a tvorí v Bratislave a v Zázrivej.

Všetky expozície galérie budú v rámci vernisáží sprístupnené verejnosti v stredu, 10. 11., od 10:00 do 19:00 hod.

Informácie k výstavám a tlačové správy: www.gus.sk/index.php/vystavy/aktualne

Pozvánka na on-line diskusiu
Pondelok, 08. november
10:00 – 11:30 hod.

<https://euractiv.sk/event/zivot-na-hraniciach-a-cezhranicna-spolupraca-v-case-pandemie/>

Pandémia znamenala pre život na hraniciach najväčšie obmedzenie v histórii Únie. Ranu dostala aj cezhraničná spolupráca medzi regiónmi na opačných stranách hranice. Európsky výbor regiónov však upozorňuje, že rôznym bariéram spolupráca čelila aj pred pandémiou. Ak by sa ich podarilo odstrániť, život v pohraničí by mohol byť bezproblémovjší a bohatší, vyplýva z jedného z výskumov.

Podľa výboru regiónov by práve obdobie po pandémii mohlo priniesť prehodnotenie niektorých politik smerujúcich k podpore cezhraničnej spolupráce. Jednou z oblastí, na ktoré poukázala pandémia, je zdravotníctvo. Ďalšími sú rozdielne systémy zdaňovania, spolupráca v oblasti životného prostredia či chýbajúce administratívne kapacity.

Otázky do diskusie:

- Čo je to cezhraničná spolupráca a akým spôsobom funguje?
- Ako spoluprácu medzi krajinami a regiónmi ovplyvnila pandémia a ako sa zmenil život na hraniciach?
- Ako nastaviť legislatívu, aby umožnila čo najefektívnejší rozvoj cezhraničnej spolupráce?
- V ktorých oblastiach je najväčší potenciál na prehĺbenie spolupráce?

Diskutovať budú:

Erika Jurinová, predsedníčka Žilinského samosprávneho kraja

Attila Agócs, primátor mesta Fiľakovo

Tomáš Swiatlowski, riaditeľ odboru implementácie programov cezhraničnej spolupráce, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

Diskusiu moderuje **Michal Hudec**, editor portálu **EURACTIV Slovensko**.

NOVINY EUROREGIÓN TATRY

Vydáva Združenie Euroregión Tatry
Hradné námestie 30, 060 01 Kežmarok
Tel., fax: 00421 / 52 / 4523913
E-mail: info@euroregion-tatry.sk
www.euroregion-tatry.sk

Redakčná rada:

Livia Kredatusová - predsedá

Ročník: I

Číslo: 10

Periodicita: občasník

Bezplatne určený pre členov Združenia EUT